

3) слово пишеться буквами однакової величини (тільки рядковими або тільки прописними): "Косметика "МІА" - тільки для молодшої шкіри". "Крем "VICHY". Здоров'я для шкіри. Здоров'я для життя".

4) несталими є усні рекламні повідомлення, в яких спостерігаються спроби відмінювання іноземних назв: "Регулярне використання *Fructis* дозволить вам забути про неслухняне волосся".

Слід зазначити, що функціонування іншомовної лексики в рекламному тексті відрізняється від традиційного, оскільки має свої способи графічного оформлення і граматичного вживання. Тільки з часом оформлення іншомовних слів упорядкується.

Наприкінці відзначимо, що рекламні тексти відрізняються одне від одного різним лексичним наповненням. Лексика, яку рекламисти використовують у своїх текстах, досить різноманітна. Слова вживаються як у прямому, так і в переносному значенні, а отже не завжди можна бачити лінгвістично правильно оформлену рекламу. Рекламистам найчастіше всеодно, яку лексику вони використовують, аби вона привертала увагу споживача, тим самим сприяючи появі комунікативних невдач. Тому знання потенційних можливостей української лексики при створенні рекламного тексту є необхідним.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Валгина Н.С. Активные процессы в современном языке: Учебное пособие.- М.: Логос, 2003. - 304 с.
2. Земская Е.А. Язык как деятельность: Морфема. Слово. Речь.- М.: 2004. - 521 с.
3. Имшинецкая И. Креатив в рекламе.- М.: РИП, Холдинг, 2004. - 174 с.
4. Русский язык конца XX столетия (1985-1995). - М.: "Язык российской культуры", 1996. - 480 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Вероніка Бензар – аспірантка кафедри перекладу та загального мовознавства Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.Винниченка

Наукові інтереси: вивчення рекламного дискурсу, порівняльна лексикологія.

МЕТОНІМІЯ ЯК КРЕАТИВНИЙ ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ВІЙСЬКОВОЇ СФЕРИ

Дмитро ВАСИЛЕНКО (Горлівка, Україна)

Стаття присвячена проблемі діахронічного дослідження англійської військової лексики ХХ – початку ХХІ століття, побудованої шляхом метонімічного перенесення. У статті визначаються структурно-семантичні характеристики військових лексем, а також розкриваються їх функції.

The article deals with the diachronic study of the English war words of the 20th – 21st c., based upon metonymy. Their semantical, structural and functional characteristics are analysed in the article.

Фахова підмова, зокрема військова, є особливою формою існування мови, що має професійну спрямованість. Її найбільш рухомим компонентом є лексична підсистема, що має польовий характер, тобто її структура організована за принципом поля, в якому є центр із його ядром і периферія.

Військова лексика є сукупністю мовних одиниць, що поєднуються спільним змістом і відображають понятійну, предметну та функціональну схожість явищ, які вони позначають. Вона складається з військової спеціальної лексики (термінології) та військової субстандартної лексики і виконує важливу роль у збагаченні словникового складу англійської мови ХХ – початку ХХІ століття, про що свідчать численні лексикографічні джерела. Цей факт визначає *актуальність* лінгвістичного дослідження військових лексичних одиниць.

Метою даної статті є структурно-семантичне вивчення військової лексики, побудованої на основі метонімії. Дослідження проводиться у діахронічному аспекті. Мета роботи зумовлює необхідність розв'язання таких завдань: 1) визначення семантики військових лексичних одиниць, побудованих шляхом метонімічного перенесення, 2) встановлення способів творення метонімічних термінів і сленгізмів у військовій підмові, 3) розкриття їх функцій.

Об'єктом дослідження слугують військові термінологічні лексичні одиниці та військові сленгізми, утворені за допомогою метонімії, які виникли під впливом низки

екстралінгвальних чинників, а саме, історичних подій, зумовлених війнами за участю британських та американських військ, змінами поколінь військової зброї і техніки, розвитком військової стратегії у ХХ – початку ХХІ століття.

Предметом вивчення є структурно-семантичні особливості військових термінів і сленгізмів, в основі яких є метонімічний перенос. *Матеріалом дослідження* слугують дані, зафіксовані англомовними словниками [11; 12; 13; 14]. Приклади лексичних одиниць, які наводяться у статті, знаходять відбиття у вищезазначених лексикографічних джерелах і супроводжуються приблизними датами їх входження до англійської мови.

Слова, що передають поняття, пов'язані з війною як суспільно-політичним явищем, її сутністю – збройною боротьбою, головним засобом її ведення – збройними силами, і які вживаються у мові військових та належать до термінологічної і нетермінологічної лексики, розподіляються за певними тематичними групами, під якими розуміють лексичні одиниці, що поєднуються однією ситуацією або однією темою, і для яких зв'язок між значеннями, тобто загальна ідентифікуюча (ядерна) сема (Archi-Semgruppe) [15], не є обов'язковими. Відношення між елементами тематичної групи зумовлені екстралінгвальними чинниками, а вона є сукупністю матеріальних та ідеальних денотатів, що позначаються словесними знаками [5].

Форма упорядкування денотатів, що складають тематичну групу, є перерахування. Назвами тематичних груп є слова. Дані тематичні групи поповнюються новими лексичними одиницями в різні періоди розвитку військової підмови: керівництво, управління військами – *control, direction*; військовослужбовці – *soldiers, combatants*; зброя – *weapons*; військова техніка – *military equipment*; боротьба, бій, військові дії – *struggle, fight, battle*.

Військові лексичні одиниці ХХ – початку ХХІ століття досліджуються у діахронічному аспекті. Як зауважує Г. А. Клімов, “часова перспектива діахронічного опису мови може суттєво варіювати, оскільки період, протягом якого розглядаються зміни, може бути і досить обмеженим, і скільки завгодно довготривалим” [7: 114]. Передумовою діахронічного дослідження є наявність двох або більшої кількості синхронних зрізів. Лексичні одиниці, що аналізуються нами, розподіляються за синхронними зрізами, виділення яких ґрунтується на екстралінгвальних та інтралінгвальних ознаках змін військової термінологічної і нетермінологічної лексики, і які співпадають з періодами війн ХХ – початку ХХІ століття за участю британських та американських військ.

Під військовим терміном розуміють “спеціальне найменування, яке має просту або складну формальну структуру (словосполучення), що співвідноситься з певним поняттям із сфери військової справи (військової науки, техніки, життєдіяльності військ і таке інше), в семантичній структурі якого є сема “військовий”, “бойовий” [2: 48].

Різновидами військової лексики є слова, які не належать до літературної мови, вживаються, головним чином, в усному мовленні військових і утворюють різні соціально-функціональні класи слів, які складаються з неоднорідних за своєю функціональною характеристикою лексичних одиниць. Мовознавці вживають різні терміни для їх найменування: професіоналізми, жаргонізми, сленг (розмовна лексика, просторіччя) [1; 9; 10]. Усі ці лексичні одиниці поєднуються на основі одного функціонально-семантичного критерію: вони характеризують сферу неофіційного професійного спілкування військових.

У нашому дослідженні термінологічна лексика протиставляється субстандартній, що передбачає включення до складу останньої лексем, які в англомовних словниках мають лексикографічні маркери *informal, slang*, наприклад, *Soft Berets (n) (infml)* – “військові підрозділи Великої Британії”, *rotor head (n) (sl)* – “пілот гелікоптера”. Вважаємо термін “військовий сленг” найбільш широким поняттям у порівнянні з іншими категоріями субстандартної лексики, а також таким, що відповідає англомовній лексикографічній традиції, тому у подальшому вживаємо терміни “військовий сленг”, “військові сленгізми” та “військова субстандартна лексика” як синонімічні поняття.

Важливу роль у збагаченні військового лексикону відіграють семантичні способи утворення нової лексики, зокрема, метонімічний перенос, який “здійснюється на основі суміжності двох речей, їх поєднання у просторі або часі” [3]. При цьому змінюється не тільки річ, але й саме поняття.

У військовій термінологічній лексиці існують певні категорії назв, які мають два денотати: процес і результат (*bombing, blocking, mouseholing*), приміщення і люди (*air operations center*), організація і військова техніка (*air carrier*), військові дії і зброя (*atomic deterrence*), процес і вантаж (*airlift logistics, airlift*). Наприклад, “*The soldiers cleared each house by mouseholing through the attic and the rooms*” [Time, November 29, 2004].

Нові термінологічні поняття можуть позначатися назвами осіб, як правило, власними іменами винахідників зброї: *Browning* – “автоматична гвинтівка Браунінга” (*Browning* (1855-1926)), *Lewis* – “кулемет Льюїса” (*Lewis* (1858-1931)). Відбувається трансформація власних імен у загальні ім’я.

Метонімічний перенос у сфері військової термінології здійснюється також у тому випадку, коли реалізується зв’язок між одягом людини і нею самою: *Green Berets* (1975) – “спеціальні підрозділи армії США”.

Метонімічні переосмислення термінологічної або загальноживаної лексики відбуваються у військовій субстандартній лексиці. Лінгвальні інновації, що будуються на основі метонімії, створюють такі тематичні групи:

1) військовослужбовці: *boot* (sl) (1920) – “новобранець”, *hard hat* (sl) (1930) – “кавалерист”, *yellow legs* (sl) (1952) – “моряки”, *black hats* (sl) (1970) – “спеціальні підрозділи, що готують зони приземлення (мають чорні капелюхи)”, *scope head* (sl) (1975) – “оператор радіолокаційної установки (*scope* – індикатор)”, *bubblehead* (sl) (2003) – “підводник”; 2) зброя: *five nine* (sl) (1920) – “снаряд діаметром 5.9 дюймів”, *seventy-five* (sl) (1925) – “рушниця калібру 75 мм”, *microwaves* (sl) (2003) – “мікрохвильова зброя”; 3) військова техніка, прилади: *decks* (sl) (1920) – “крила літака”, *head* (sl) (1920) – “головна частина”, *nose* (sl) (1925) – “носова частина фюзеляжу”, *wing* (sl) (1945) – “літак”, *big voice* (sl) (2005) – “сирена”. Наприклад, “*There are signs that microwave weapons will represent a revolutionary concept for warfare, principally because microwaves are designed to incapacitate equipment rather than humans*” [Time, January 27, 2003].

Основними структурними метонімічними моделями термінологічних і нетермінологічних лексичних одиниць є **n + n** *blister foot* (n) (sl) (1945) – “ніхотинець”, **adj + n** *Red Berets* (n) (1995) – “парашутисти повітряних сил Великої Британії”. Словотвірна модель **n + n > n** є домінуючою моделлю творення нових складних військових термінів та нових сленгізмів. Вона створює істотні можливості для номінації предметів і явищ дійсності, характеризує їх і співвідноситься одночасно з двома предметами, ознаки яких має той предмет, що отримує назву [4].

Метонімічним перенесенням найменування з частини на ціле є бахуврихи, складні слова з підрядним зв’язком між мотиваторами в мотивуючій дефініції, що виражають належність ознак, позначених твірними основами, посесору: *leatherneck* (sl) (1920) – “моряк”, *high hat* (sl) (1930) – “досвідчений авіатор”, *red leg* (sl) (1970) – “артилерист”, *jarhead* (sl) (1991) – “моряк”. Бахуврихи є найбільш розповсюдженими у субстандартній лексиці. Вони складають приблизно 2% військових сленгізмів (від 1471 лексем), що досліджуються нами. 50% з них утворюються на основі лексем *head, neck, brain, leg*.

Як зауважують М. М. Полужин і Л. Ф. Омельченко, “виникнення посесійних структурно-складних лексем зумовлено метонімічним або метафоричним переосмисленням, характерним для розмовного мовлення та експресивної просторічної номінації і невимушеного спілкування, що досягає високого коннотативного ефекту і продуктивності в узуально-мовленнєвому стилі, а також у сфері сленгізмів та okazіоналізмів” [8: 51]. Бахуврихам властиве емоційно-негативне ставлення до референта, груба експресивність та жартівлива образність. Такі лексичні одиниці не стільки позначають предмети, поняття, або явища, скільки характеризують їх.

Результати дослідження свідчать про те, що метонімія застосовується у створенні приблизно 2% субстандартної лексики (від 1471 лексем) та 1,5% військової термінологічної лексики (від 1187 лексем). Кількісні показники семантичних неологізмів-термінів, в основі яких є метонімія, зменшуються наприкінці ХХ століття (2%-0,5%), в той час, як кількість семантичних неологізмів-сленгізмів виявляє незначне варіювання за синхронними зрізами (2%-1,8%).

Слід зазначити, що як механізм утворення нових лексичних одиниць, метонімія менш поширена у порівнянні з метафорою тому, що вона спирається на стійкі, реальні, завжди обмежені зв'язки з поняттями, предметами та явищами [3]. Проте вона залишається важливим креативним засобом збагачення військового лексикону протягом ХХ – початку ХХІ століття. Завдяки метонімічним переносам думка набуває більш яскравого вираження, а поняття, що передаються нею збагачуються додатковими конкретними уявленнями.

Вважаємо перспективним подальше дослідження англомовної військової лексики, побудованої шляхом метонімічного перенесення, у когнітивно-дискурсивному ракурсі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Баранникова Л. И., Массина С. А. Виды специальной лексики и их экстралингвистическая обусловленность // Язык и общество. – Саратов: Саратов. гос. ун-т. – 1993. – Вып. 9. – С. 10-25.
2. Гарбовский Н. К. Сопоставительная стилистика профессиональной речи (на материале русского и французского языков). – М.: Наука, 1988. – С. 48.
3. Иванова О. С. Метонимия как один из путей образования терминов // Проблемы словообразования. – Владивосток: Дальневост. гос. ун-т. – 1979. – Вып. 7. – С. 39-42.
4. Карацук П. М. Некоторые закономерности образования сложных существительных в английском языке // Проблемы словообразования. – Владивосток: Дальневост. гос. ун-т. – 1979. – Вып. 7. – С. 28-34.
5. Левицкий В. В. Семасиология. – Винница: Нова книга, 2006. – 512 с.
6. Немченко В. Н. О диахронии и синхронии в словообразовании // Филологические науки. – 1985. – № 5. – С. 49-55.
7. Общее языкознание. Методы лингвистических исследований. – М.: Наука, 1973. – 318 с.
8. Полужин М. М., Омельченко Л. Ф. Бахуврихи у сучасній англійській мові. – Ужгород: Ужгород. нац. ун-т. – 2004. – 60 с.
9. Судзиловский Г. А. Сленг – что это такое? Английская просторечная военная лексика. – М.: Воениздат, 1973. – 182 с.
10. Шелов С. Д. Терминология, профессиональная лексика и профессионализмы (К проблеме классификации специальной лексики) // Вопросы языкознания. – 1984. № 5. – С. 76-87.
11. Algeo J. Fifty Years Among the New Words. A Dictionary of Neologisms. – Cambridge University Press, 1993. – 257 p.
12. Bowyer R. Dictionary of Military Terms. – Bloomsbury, 2004. – 262 p.
13. Dickson P. War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War. – New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore, Pocket Books, 1994. – 403 p.
14. Random House Webster's Unabridged Dictionary. – New York, Random House. – 2001. – 2229 p.
15. Weinreich U. On the semantic structure of language // Greenberg J. H. (ed.) Universals of language. – Cambridge (Mass.), 1963. – P. 176.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Дмитро Василенко – викладач кафедри практики та фонетики англійської мови Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов.

Наукові інтереси: англійська лексикологія, соціолінгвістика.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗІСТАВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ЛЕКСИЧНОЇ СЕМАНТИКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Наталія ГРИГОРЕНКО (Кіровоград, Україна)

У статті проаналізовано характер контрастивних досліджень останнього десятиліття в Україні та Росії; розглянуто роль, місце та основні тенденції зіставної лексичної семантики у сфері зіставного мовознавства.

The article deals with the analysis of the Ukrainian and Russian contrastive linguistic investigations of the recent decade; the role, the place and the tendencies of contrastive lexical semantics in the sphere of contrastive linguistics are described in the paper.

Зіставлення мов – цікава і досить популярна на сьогодні сфера лінгвістичних досліджень. Це можна пояснити сучасною глобалізацією і тим фактом, що наш час – епоха інформації та міжкультурної комунікації.

Історію зіставних досліджень і становлення зіставного мовознавства як лінгвістичного явища та окремої науки добре презентовано в роботі відомого українського мовознавця М.П. Кочергана „Основи зіставного мовознавства”, в якій на рівні сучасних досягнень лінгвістики інтерпретовано основні поняття і методику контрастивних досліджень. Як зазначає вчений, „нині зіставне мовознавство – це наука, яка вже сформувалася, має свою мету, предмет і методи аналізу” [4:38]. І хоча ідея зіставлення мов сягає давніх часів, лише тепер, у кінці ХХ – на початку ХХІ століття, ми говоримо про системність зіставних досліджень: емпіричні здобутки спираються на досить широку теоретичну базу і концептуальне підґрунтя, а порівнювані явища розглядаються у їх системних взаємозв'язках та функціонуванні.